

**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ 2003**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με δεδομένη την οικολογική κρίση, την ακραία ανισότητα της κατανομής των πόρων μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, την αδυναμία να συνεχίσει το σύστημα τη σημερινή του πορεία, το απαιτούμενο είναι μια νέα δυναμική πραγματικότητα που η σημασία της δεν μπορεί να συγκριθεί με τίποτε άλλο στο παρελθόν. Αναφέρομαι σε μια πραγματικότητα που θα έβαζε στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου σημασίες άλλες από την αύξηση της παραγωγής και της **κατανάλωσης** και στόχους ζωής διαφορετικούς, για τους οποίους οι άνθρωποι θα μπορούσαν να πουν πως αξίζουν τον κόπο.

Αυτό θα απαιτούσε, φυσικά, μια **αναδιοργάνωση** των κοινωνικών θεσμών, των εργασιακών, των οικονομικών, των πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων. Ένας τέτοιος προσανατολισμός, όμως, απέχει ανυπολόγιστα από τα όσα σκέπτονται και, ίσως, από τα όσα ποθούν οι άνθρωποι σήμερα. Αυτή είναι η μεγάλη δυσκολία που πρέπει να αντιμετωπίσουμε.

Θα έπρεπε, σκέπτομαι, να θέλουμε μια κοινωνία στην οποία οι οικονομικές αξίες θα έχουν παύσει να κατέχουν **κεντρική** θέση, όπου η οικονομία θα έχει ξαναμπει στη θέση της, δηλαδή θα έχει γίνει ένα απλό μέσο του ανθρώπινου βίου και όχι ύστατος σκοπός, στην οποία, επομένως, θα έχουμε παραιτηθεί από την τρελή κούρσα προς μια συνεχώς αυξανόμενη κατανάλωση. Αυτό δεν είναι απλώς αναγκαίο, για να αποφύγουμε την τελεσίδικη καταστροφή του γήινου περιβάλλοντος. Είναι αναγκαίο κυρίως, για να βγούμε από την ψυχική και ηθική εξαθλίωση των σύγχρονων ανθρώπων.

Θα έπρεπε, ακόμα, από εδώ και εμπρός οι άνθρωποι (μιλάω για τις πλούσιες χώρες) να **δεχτούν** ένα αξιοπρεπές αλλά λιτό βιοτικό επίπεδο και να παραιτηθούν από την ιδέα ότι ο κεντρικός στόχος της ζωής τους είναι να αυξάνεται η κατανάλωσή τους κατά 2 με 3% το χρόνο. Για να το δεχτούν αυτό, θα έπρεπε κάτι άλλο να δίνει νόημα στη ζωή τους. Αυτό το άλλο είναι η ανάπτυξη των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων.

Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μιαν άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου: μιαν αληθινή δημοκρατία που θα συνεπαγόταν τη **συμμετοχή** όλων στη λήψη των αποφάσεων: μιαν άλλη οργάνωση παιδείας, ώστε να διαπλάθονται πολίτες ικανοί «να άρχουν και να άρχονται βάσει των νόμων» σύμφωνα με τη θαυμάσια έκφραση του Αριστοτέλη.

Εννοείται ότι όλα αυτά θέτουν τεράστια προβλήματα. Προβλήματα μεγάλης δυσκολίας που όμως, κατά τη γνώμη μου, μπορούν να λυθούν, με την προϋπόθεση ότι η πλειονότητα των ανθρώπων και των ικανοτήτων τους θα κινητοποιηθεί για τη δημιουργία λύσεων, αντί να προβληματίζεται για το πότε θα μπορέσει να αποκτήσει τρισδιάστατη τηλεόραση. Αυτά είναι τα καθήκοντα που έχουμε μπροστά μας και η τραγωδία της εποχής μας είναι ότι η ανθρωπότητα δεν νοιάζεται γι' αυτά. Πόσον καιρό ακόμα η ανθρωπότητα θα κατατρύχεται από τις ματαιότητες και τις ψευδαισθήσεις που ονομάζουμε εμπορεύματα; Μια καταστροφή οποιουδήποτε είδους - οικολογική για παράδειγμα - θα προκαλέσει άραγε μια βίαιη αφύπνιση ή μήπως την εμφάνιση αυταρχικών ή ολοκληρωτικών καθεστώτων; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει σε τέτοιου είδους ερωτήματα.

Εκείνο, πάντως, που μπορούμε να πούμε, είναι ότι όλοι όσοι έχουν συνείδηση του σοβαρού χαρακτήρα των ζητημάτων πρέπει να προσπαθήσουν να μιλήσουν, να ασκήσουν κριτική σ' αυτή την ξέφρενη πορεία προς την άβυσσο, να ξυπνήσουν τη συνείδηση των συμπολιτών τους.

(Κορνήλιος Καστοριάδης, «Η Άνοδος της Ασημαντότητας», Διασκευή)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας μια περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

Απάντηση:

Στο κείμενό του ο συγγραφέας προτείνει αναδιοργάνωση της κοινωνίας για την αντιμετώπιση της οικολογικής κρίσης και των μεγάλων προβλημάτων που απασχολούν την ανθρωπότητα. Αρχικά θέτει το αίτημα μιας κοινωνίας που δεν θα εστιάζει στην αύξηση των οικονομικών δεικτών, παραδέχεται όμως πως αυτό βρίσκεται μακριά απ' τις επιθυμίες των σημερινών ανθρώπων. Η οικονομία θα πρέπει να μεταβληθεί σε μέσο εξυπηρέτησης των ανθρώπινων αναγκών, προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση της κατανάλωσης και η αποφυγή της οικολογικής καταστροφής. Αυτό σημαίνει αλλαγή κλίμακας αξιών στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, πράγμα που απαιτεί αναδιοργάνωση των κοινωνικών θεσμών. Η λύση βρίσκεται στην κινητοποίηση των πολιτών που όμως θεωρείται δύσκολη. Διερωτάται επίσης αν μια οικολογική καταστροφή θα κινητοποιήσει τους ανθρώπους ή θα επιφέρει τον ολοκληρωτισμό. Κλείνοντας επισημαίνει την υποχρέωση των συνειδητοποιημένων ατόμων να αφυπνίσουν τους συμπολίτες τους.

B1. Να αναπτύξετε με 80-100 λέξεις το νόημα της παρακάτω άποψης του συγγραφέα: «**Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μια άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου**».

Μονάδες 10

B2. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **κατανάλωσης, αναδιοργάνωση, κεντρική, δεχτούν, συμμετοχή.**

Μονάδες 5

B3. Ποιους τρόπους και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου; Να δώσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

Μονάδες 5

B4. Τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην προτελευταία παράγραφο του κειμένου;

Μονάδες 5

Απάντηση:

B.1

Ο συγγραφέας προτείνει μια αναδιοργάνωση των οικονομικοκοινωνικών σχέσεων που διέπουν την κοινωνία στη βάση της ριζικής αλλαγής των πολιτικών και πνευματικών αξιών που έχουν οι άνθρωποι. Προτείνει την πρωτεύουσα θέση και αξία να λαμβάνουν τα άτομα και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και όχι η καταναλωτική τους ισχύ. Με αυτή τη λογική, στη θέση της αλλοτριωμένης και μηχανιστικής εργασίας που αναγκαστικά επιτελεί το άτομο προκειμένου να εξασφαλίσει το βιοπορισμό του, αντιπροτείνεται μια μορφή εργασίας που θα αποτελεί πεδίο προβολής και ανάπτυξης των ικανοτήτων του, χώρο δημιουργικής έκφρασης, πηγή καθημερινής ευχαρίστησης και πολύπλευρης ανάπτυξης και ολοκλήρωσής του.

B.2

Ανώνυμο

κατανάλωσης:	παραγωγής, αποταμίευσης
αναδιοργάνωση:	αποδιοργάνωση
κεντρική:	περιφερειακή, περιθωριακή, απόκεντρη, δευτερεύουσα
δεχθούν:	απορρίψουν, αρνηθούν
συμμετοχή:	αποχή

B.3

Ο συγγραφέας, προκειμένου να πείσει τους αναγνώστες του για τις προτεινόμενες απόψεις του, επικαλείται τη λογική, με την παράθεση συλλογιστικών επιχειρημάτων και τεκμηρίου, αλλά και την αυθεντία.

Παραδείγματα

α) Επίκληση στη λογική με τεκμήρια: «και να παραιτηθούν...3% το χρόνο».

β) Επίκληση στη λογική με επιχείρημα: «Η ανάπτυξη βέβαια...Αριστοτέλη».

1^η προκείμενη: «Η ανάπτυξη βέβαια...του ανθρώπου»,

2^η προκείμενη: «μια αληθινή δημοκρατία...των αποφάσεων»,

3^η προκείμενη: «μια άλλη οργάνωση παιδείας».

Συμπέρασμα: «ώστε να διαπλάθονται...του Αριστοτέλη».

γ) Επίκληση στην αυθεντία: «ώστε να διαπλάθονται ... τον Αριστοτέλη».

B.4

Ο συγγραφέας, ενώ στην ανάπτυξη του κειμένου του χρησιμοποιεί ένα αυστηρά λογικό και οργανωμένο λόγο, στο τέλος της προτελευταίας παραγράφου προβαίνει σε μια σειρά ρητορικών ερωτημάτων. Έτσι μας καλεί να παρακολουθήσουμε τον προβληματισμό του αμειότερα, την αγωνία και τις επιφυλάξεις του. Παράλληλα θέτει τους αναγνώστες προ των ευθυνών τους, καλώντας τους να συμμετέχουν ενεργητικά στον προβληματισμό του. Πρόκειται, ίσως, για μια παραχώρηση στο συναισθηματικό λόγο, χωρίς όμως ακρότητες ή λαϊκισμούς.

Γ. Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις τις επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον προτείνοντας και τρόπους αντιμετώπισής τους. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

Απάντηση:

1. Πρόλογος

- Προσφώνηση

- Αναφορά στις βασικές έννοιες του φυσικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, επισήμανση της αλληλεξάρτησής τους. Ο άνθρωπος αναπόσπαστο τμήμα του οικοσυστήματος.
- Αναφορά στη σημερινή πραγματικότητα και αποδοχή της κρισιμότητας της κατάστασης. Το φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε κίνδυνο, ο άνθρωπος υφίσταται τις συνέπειες του υπερκαταναλωτισμού.

2. Σύντομη παράγραφος αναζήτησης των αιτιών

- Ανθρωποκεντρική θεώρηση του κόσμου: Η φύση υπάρχει για να εξυπηρετεί τον άνθρωπο.
- Υπέρμετρη και άνιση τεχνολογική και βιομηχανική ανάπτυξη.
- Ανάπτυξη ωφελιμιστικής νοοτροπίας.
- Ανάπτυξη υπερκαταναλωτικών πρακτικών.
- Φαινόμενο υπερπληθυσμού.
- Απουσία περιβαλλοντικής συνείδησης με πρόβλεψη για το μέλλον.
- Ταύτιση ευτυχίας με υλική ευδαιμονία.

3. Καταγραφή επιπτώσεων υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο

- Αλλοτρίωση από τη φύση και τις πραγματικές του ανάγκες.
 - Απώλεια της εσωτερικής του ελευθερίας και της εσωτερικής του γαλήνης.
 - Προώθηση ανταγωνιστικότητας και επιλογή εργασίας με γνώμονα τις οικονομικές απολαβές και όχι την ικανοποίηση προσωπικών αναγκών / επιθυμιών.
 - Κρίση πνευματικών και ηθικών αξιών.
 - Υποδούλωση σε υλιστικά πρότυπα, αλλαγή κλίμακας αξιών και κρίση των ανθρώπινων σχέσεων.
 - Δημιουργία πλασματικών αναγκών.
 - Απώλεια κριτικής ικανότητας με αποτέλεσμα την πνευματική νωθρότητα.
 - Άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων από την καταστροφή του οικοσυστήματος.
- ⇒ Έλλειψη ποιότητας ζωής λόγω όλων των παραπάνω παραμέτρων.

4. Καταγραφή επιπτώσεων υπερκατανάλωσης στο φυσικό περιβάλλον

- Εξάντληση φυσικών πόρων.
- Μόλυνση φυσικού περιβάλλοντος από μη ανακυκλώσιμα υλικά.
- Παραγωγή και απόρριψη στη φύση βιομηχανικών αποβλήτων από τη διαρκώς ογκούμενη βιομηχανία.
- Κλιματολογικές αλλαγές, φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα του όζοντος.
- Καταστροφή χλωρίδας και πανίδας λόγω μόλυνσης και υπερεκμετάλλευσης φυσικών πόρων.
- Χρήση επιβλαβών πηγών ενέργειας.

5. Τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων

Γενικό πλαίσιο

- Ριζική αναμόρφωση του τρόπου σκέψης και διαβίωσης των σύγχρονων ανθρώπων. Ο άνθρωπος, μέρος του οικοσυστήματος και όχι κυρίαρχος του.
- Επαναπροσδιορισμός των αξιών, των αναγκών και των προτεραιοτήτων του.

Στην κατεύθυνση αυτή οφείλουν να στραφούν οι *φορείς κοινωνικοποίησης* του ανθρώπου:

- **Παιδεία** με ανθρωπιστικό περιεχόμενο που καλλιεργεί πνευματικότητα, συνεργατικότητα, οικολογική συνείδηση.
- **Οικογένεια** που εθίζει τα άτομα σε καθημερινές πρακτικές συμβατές με το περιβάλλον και παρέχει πρότυπα και στάση ζωής.
- **Πνευματικοί άνθρωποι** που ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη στα προβλήματα αυτά και υποδεικνύουν λύσεις.
- **Μ.Μ.Ε.** που, συνειδητοποιώντας το ρόλο τους, προσφέρουν πραγματική μαζική ενημέρωση.

Ακόμη:

- *Μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις* που, με τις εξειδικευμένες γνώσεις και τη δράση τους, παρεμβαίνουν ενεργά στο ζήτημα της οικολογίας.
- *Ανεξάρτητες ενώσεις καταναλωτών* που προστατεύουν το κοινό από την ασυδοσία και την υπερεκμετάλλευση.
- *Το Κράτος* οφείλει με θέσπιση μέτρων να ρυθμίσει τα πλαίσια λειτουργίας των επιχειρήσεων και να προστατεύσει τόσο τους πολίτες-καταναλωτές όσο και το φυσικό περιβάλλον.
- *Οι επιχειρήσεις* θα πρέπει να επενδύσουν πόρους για έρευνα και αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

6. Επίλογος

- Η τεχνολογική ανάπτυξη και η σύγχρονη κοινωνία αποτελούν έννοιες συμβατές και με την ποιότητα ζωής και με την οικολογική ισορροπία. Όμως
- Επισημαίνουμε τη σπουδαιότητα και τη σοβαρότητα του προβλήματος, την προσωπική ευθύνη του καθενός και κάνουμε έκκληση για άμεση λήψη δράσης ατομική και συλλογική.
- Αποφώνηση.

Επισήμανση

Η ανάπτυξη του κειμένου θα πρέπει να βασίζεται τόσο στη λογική όσο και στη συναισθηματική χρήση του λόγου

Παρατήρηση:

Η ανάπτυξη που προτείνεται είναι παραδειγματική και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί υποδειγματική ή δεσμευτική προσέγγιση του θέματος.